

KOSSUTH LAJOS BESZÉDE A HADERŐ MEGAJÁNLÁSA CÉLJÁBÓL 1848. JÚLIUS 11-ÉN

Részlet

Uraim! Midőn a szószékre lépek, hogy Önöket felhívjam, mentsék meg a veszélyben levő hazát, e percznek irtózatossága szorongatja keblemet. Úgy érzem, mint ha isten kezembe adta volna a tárogatót, mely felébreszti a halottakat, hogy ha vétkesek, vagy gyengék, örök halálba sülyedjenek; ha pedig van bennök életerő, örök életre ébredjenek. Így áll e perczben a nemzet önök kezében. Az isten kezökbe adta a mai határozattal a nemzet életét, de kezökbe adta a nemzet halálát is. Önök határozni fognak. De épen, mert e percz ily ünnepélyes, feltettem magamban, hogy nem fogok folyamodni az ékesszólás fegyveréhez, mert lehetetlen nem hinni, lehetetlen meggyőződve nem lennem, hogy bármiben különbözzenek is a vélemények e házban, a haza szeretete, a haza becsületének, a haza önállásának, a haza szabadságának oly érzete, hogy azért utolsó csepp vérét is kész a ház feláldozni, ez az érzés mindnyájunkkal közös. (Éljen.) És a hol ezen érzés közös, ott a buzdításnak helye nincs, ott csak a hideg észnek kell az eszközök között választani. Uraim! a haza veszélyben van!! E szavakat elég volna talán szárazon kimondanom, mert a szabadság napjának felvirradtával elszállt a homály a nemzet egéről; és Önök látják, miként áll e hon. Önök tudják, hogy az országban rendelkezésünkre álló sorkatonaságon kívül közel 12 000 önkényes honvéd állítattott ki. Önök tudják, hogy a törvényhatóságok fel voltak szólítva a nemzetőrségi seregek mobilisatiójára, azért, hogy legyen erő, mely képes legyen megvédeni a hont s megtorolni a bűnt odalenn a széleken. És e felszólítás a nemzetnél visszhangra talált: ha a nemzet nem érezte volna, hogy veszélyben van, nem talált volna visszhangra. Ez maga elég bizonyítványa annak, hogy a veszélynek érzete közös. De én azért mégis úgy gondolom, hogy köteles vagyok Önöknek,

Uraim, bár csak nagyobb vonásokban – és ezuttal nem minden részleteiben – a haza állapotának rajzát előterjeszteni.

A mint a mult országgyűlés szétoszlott és az első felelős magyar ministerium hivatalába lépett, üres pénztárral, fegyver nélkül, honvéderő nélkül: lehetetlen volt mély fájdalommal nem éreznie a nemzet állapotának irtózas elhanyagoltságát. Én egyike voltam azon számosaknak, kik éveken keresztül figyelmeztették a hatalmat és figyelmeztették a nemzetet: legyen igazságos a nép iránt, mert majd késő lesz. Most ez egyszer talán még a hazafiuságnak közös érzete és a közös lelkesedés elháríthatja fejünkről a késő szót s annak egész súlyát. De annyi bizonyos, hogy elkésett a nemzet és a hatalom az igazságosságban, s mivel elkésett, azon percz, melyben először volt igazságos a nép iránt, bomlásnak indította a népvizonyokat. Ily körülmények közt vettük át a kormányt, megtámadtatva árulás, pártütés, reactionalis mozgalmak és mindazon szenvedélyek által, melyeket átkos örökségül hagytak reánk Metternich politikája. Alig voltunk a kormányon, sőt még csak össze sem jöhettünk mindnyájan, már a leghitelesebb tudósításokat vettük arról, hogy a panszláv izgatások a felvidéket nyílt lázadásba borítani szándékoznak nemcsak, hanem a napot is kitűzték már, mikor törjön ki Selmecezen a lázadás. Általános vonásokban akarok csak szólni; azért itt megállok s egyedül annyit mondok még, hogy a felföld nyugodtan van. De ezen nyugalom nem a biztonságnak nyugalma, és meglehet, sőt valószínű, hogy ez tűz, mely a hamu alatt lappang. – Az ország közepén maga azon magyar faj között is – melynek életrevalóságáért amott a Drávavonalnál és az ó-kéri tábor táján szívemelőldozatkészségben nyilatkozik meg – nehéz volt a népnek a hosszas szolgaság után a szabadság eszméjével rögtön megbarátkozni és magát tájékozni annak első viszonyai között, mert nem hiányoztak bujtogatók, kik a népben aggodalmat költöttek, még azon, nem mondom adományok, hanem igazságok iránt is, melyeket nekik a mult országgyűlés megadott. Kilencz hét mult el azóta és az ország belseje nyugodt, s a magyar faj áldozatra kész, önkényt, nem kényszerítve viszi életét oda, hová felszólítatik.

Horvátország nyílt pártütésben van. Sok évek folytak le azóta, mióta e hazában nem egy-két ember figyelmezteté a hatalmat, hogy midőn az illyr bujtogatókat szitogatja, szitogatja és nemcsak elnézi – oly kigyót táplál keblében, mely az uralkodóháznak vesztét vonhatja maga után. Azt gondolták azon urak ott lent, hogy mivel a lázas állapot, melyben Európa van, megingatta az országnak minden oszlopát, a nálunk levő viszonyok folytán már most büntetlenül nyílt pártütésben törhetnek ki. Én, ha e pártütésre a magyar valamely alapos okot szolgáltatott volna, e perczben is, nem tekintve azt, hogy pártütés van, arra szólítanám fel Önöket: legyenek Horvátország iránt igazságosak, és így igazságosak lévén, nem fegyverrel, hanem az igazság szent

szavával, az igazság megadásával csillapítsák le a lázadást. Így levén hangolva kötelesek érzem magamat egy futó pillantást vetni Horvátországnak Magyarország irányábani viszonyaira. Önök előtt tudva van, Uraim, hogy a nemzet még azon időben is, mikor különösen kegyelt kiváltságosoknak osztotta csak a maga jogait, Horvátországot minden jogokban részesítette. Nem volt e nemzetnek Árpád korától kezdve egy joga sem, melyet, mióta Horvátország velünk kapcsolatban van, vele e nemzet meg nem osztott volna testvériesen (Igaz!) és nemcsak így cselekedett, de midőn megosztott vele minden jogot, adott neki még azon kívül önmaga terhére különös kiváltságokat is. Azt olvasom a históriában, hogy nagy birodalmaknak egyes részei a közös jogból kitagadtattak, látom például, hogy Írland nem mindennel bír, a mivel Anglia, de azt, hogy egy nemzetnek nagyobb része önmagát tagadta volna ki jogokból, bizonyos kevesbségnek kedvéért: ezen nagylelkűségre példát csak Magyarhon adott a horvátok irányában. (Igaz!) Tehát hol az ok a multban, minél fogva, habár a haza megmentésére fegyvert fogunk is, szívünkben érezni lennének kénytelenek, hogy a pártütést mi provokáltuk? A multban erre ok nincs! Vagy talán a legközelebbi országgyűlés, mely új aerát nyitott e nemzet életében, tett változtatást a horvátoknak annyira kedvező régi viszonyokon? azt mondom: nem. A mely jogokat kivívtunk magunknak, kivívtuk azokat nekik is; a mely szabadságot a népnek megadott a hatalom s az országgyűlés: Horvátország népének is megadta; a mely kármentesítést az itteni nemességnek resolvált Magyarország, a maga erszényének rovására resolvált Horvátországnak is, mert a parányi ország nem bírja kármentesítését elvállalni. És a hol nemzetiségi tekintetben nem jól felfogva bár s hibásan képzelve, de mégis aggodalmuk volt, annak megnyugtatóására hatott, midőn az országgyűlés kimondotta, hogy a horvátoknak közéletükben saját hazájokban, saját törvényhatóságaikban, saját nyelvökkel, saját szabályuk következtében is élni tökéletes joguk van; s ekként nemzetiségüket nyílt elismeréssel sanctionálta. Municipális jogukat pedig nemcsak nem csorbította, sőt növelte, gyarapította. Van-e magasztosabb jog, mint a képviselők választásáról rendelkezni, kik hivatva legyenek törvényt szabni, szabadságot adni, védeni az országot? És az országgyűlés azt mondotta: ti horvát barátaink, magatok rendeztétek, mikép válasszátok képviselőiteket. Ezáltal municipalis állását, és ezen municipalis körben nemzeti önállását Horvátországnak a mult országgyűlés ujabban elismerte. Tehát ha a multban nem volt ok, mely ezen pártütésnek a természeti jognál fogva valamely czimet adhasson, a mult országgyűlésnek cselekvényei okot reá bizonyosan nem szolgáltatottak. A vagy talán a miniszterium? Mi igen is egy lépést megtettünk, Uraim! a miért Önöknek felelősek vagyunk. Ha sikerült volna e lépéssel lecsillapítani a föllázadt kedélyeket, öröömre szolgált volna azt megemlíteni, most azonban azzal az érzéssel említem azt, hogy a miniszterium némi részben

túlment a törvényen; túlment azért, mert lehetetlennek látta el nem fogadni a törvény természetes következményeit. Ha az országgyűlés elismerte azt, hogy a horvátoknak beldolgaikat saját nyelvükön folytatniok joguk van, a miniszterium a körülmények szerint hivatva érezte magát arra, hogy nemzetiségüknek elismerését a kormányhatalmi érintkezésekbe is fogadja el s ismerje el, azt határozta tehát, hogy velük érintkezésben a diplomatikai magyar nyelv mellett egyszersmind az ő nyelvükre való fordítást is használja. A horvátok a báni hatalomra igen nagy súlyt helyeztek. A mult országgyűlés ezen báni hatalmat nemcsak sértetlenül hagyá, hanem annak egyszersmind az ország összes kormányzatába befolyását biztosította, midőn törvény által meghívta a bánt, hogy vegyen részt azon álladalmi tanácsban, mely a királyi helytartó körül a nemzet sorsa felett intézkedik . . .

A másik dolog ott lenn a szerb lázadás. A mi ennek okait illeti: erről, Uraim! nincs mit mondani; itt a kutatásban még a dialectica is megakad. Horvátország, bár koronánkhoz kapcsolt ország, mely a kapcsolatot felségsértés nélkül meg nem támadhatja, de ország mégis. Ellenben a ki Magyarország területén külön országot akar alkotni, az oly lázító, oly pártütő, kinek a statárium kötelével illenek csak felelni. (Helyeslés.) Hanem, Uraim! a polgár-
vér ontása még a bűnösök irányában is kínos dolog; azért a kormány, tekintetbe vevén azt, hogy ily izgalmas és lázas korban, mint a milyenben most vagyunk, az elcsábított tömegeket a polgárháboru minden szerencsétlen iszonyaiba borítani néhány nagyravágó bűnösnek vétke miatt, oly cselekvés, melyet, ha a hazáról elháríthatunk, megérdemeltük istennek s az embernek is helyeslését; e tekintetben sem akartunk semmit kísérletlenül hagyni. Azért a mi kívánságok itt fennforoghattak, azon kívánságok teljesítésére nézve intézkedtünk. De hiszen az ország integritásának sérelme nélkül más kívánság fenn sem foroghatott, mint az, hogy azon vallásuak számára, melyhez a szerbek Magyarországon tartoznak, hívjuk össze azon congressust, amelyet a mult kormány sok esztendőn át össze nem hívott. E részben megtörtént a rendelkezés, de Rajacsics érsek jónak látta Karloviczon népgyűlést tartani, azt a szerb nemzet gyűlésének proclamálni. És itt a szomszéd Szerbiából betolakodott rablócsoportok által a gyülevész tömeget néhány ezerre szaporítva, magoknak nemzeti állást arrogáltak, a Bánátot, Bácskát, Szerémet, Baranyát sajátjuknak declarálták, s patriarkát és vajdát választottak. Mi a bonyolódások első jeleire királyi biztosokat küldöttünk ki. A szerémi vidékre br. Hrabovszkyt, péterváradí főparancsnokot, kit épen ezen állásánál fogva e célzra legalkalmasabbnak kellett itélnünk, mert parancsnoka azon határőrvidéki ezredeknek, melyeknek fölbujtogatására leginkább remélt támaszkodhatni a pártütés. A dunáninnyi vidékekre kiküldöttük a temesi gróft és főispánt, Csernovics Pétert, egyrészt azért, mert személyessége és érzései iránt a mult időkben is bizalommal

viseltettünk, s másrésről azért, mert unokája azon Csernovics Arsennek, kinek nevéhez a szerbek között pietás fűződik. A bánáti vidéken pedig Vukovics Sabbás temesi alispán működik mint biztos. Míg ezeknek működésük tartana, mi iparkodtunk seregeinket egybegyűjteni; de seregeket, biztos seregeket Magyarországon, a mostani körülmények közt hirtelen összeteremteni nem könnyű dolog. Azért úgy gondolom, hogy az országra nézve nagy nyereségnek tekinthető már az is, hogy ezen pártütő lázadást is felfelé terjedésében megállítottuk, s le a szélekre szorítottuk, megóván az országot az elborfástól addig, míg elég erőnk gyűlt össze, mint a sas, reájok ütni s a rabló csapatokat semmivé tenni.

Azon időközben, míg a seregek összevonathatnak, Csernovics Péter, kir. biztos jónak látta a békéltetés eszközeit megkísérteni, s érintkezésbe bocsátkozván a pártütés főnökeivel, oly egyezkedést kötött, mely Önök előtt a hírlapokból tudva van, és melynek tartalma az: hogy tíz napi fegyvernyugvás adatik, hogy azon idő alatt a pártütés vezérei szétoszlátván seregeiket, a törvények iránti engedelmességre mind magok visszatérjenek, mind az elcsábított szerencsétlen népet visszatérítsék. Ezen fegyvernyugvás kötésének ideje július 4-én járt le, s ezen kötést a kir. biztos saját felelősségére tette. Különös meghatalmazással erre nem volt felruházva, de ki volt küldve kir. biztosul oly általános felhatalmazással, hogy a megzavart csendet minden eszközzel állítsa helyre. Ő úgy vélte, hogy azon eszköz a csend helyreállítására alkalmas lesz. E lépés olyan, mely talán azon lépések sorába tartozik, melyeknek helyeslése vagy kárhóztatása a sikerhez van kötve. Most e perczben tekintélyes erő van ott, egy ügyes, tapasztalt, bátor és vitéz hadvezérnek parancsnoksága alatt. Az eljárási terv a hely színén általa megállapított, közöltetett a hadügyminiszter urral, ki azt végkép helybenhagyta. Hogy mikép fog és mikép kell egy tábornoknak a harc mezéjén eljárni, úgy gondolom, az ily strategikus terv nem a nyilvánosság elébe való (számosan: igaz!), mert nem akarjuk, nem akarhatjuk visszaidézni azon kort, midőn a magyarországi török táborozás harcainak menetelét a bécsi Hofkriegsrath aluszékony pamlagon intézgette, minek következtében vagy megverettünk, vagy ha meg nem verettünk, csak azért nem verettünk meg, mert volt hadvezér, ki az ütközetről rendelkező parancsot bontatlanul zsebre tette, és a törököt megverte. (Tetszés.)

Egyet akarok még mondani. Azon hir kezd tegnapelőtt óta terjedni, mintha újabb fegyvernyugvás köttetett volna a lázadó szerbekkel. – Én és az egész miniszterium erről semmit sem tudunk s nem lehet hinnünk, hogy ha ez való volna, róla tudósítva nem lettünk volna, de még sem mondhatom azt, hogy nincs; csak annyit mondhatok, hogy róla semmit sem tudunk, s utolsó leveleink, melyek július 6-ról szólnak, egyáltalában a fegyvernyugvásról még csak említést sem tesznek, s azt gyanítanunk sem engedik, sőt fegyvernyugvás helyett harc

és győzelemnek nézünk minden órán elébe. Hanem van egy tény, mi a honfiui kebelnek fáj. Fáj az, hogy a pártütés szerte a vidékeken el lévén terjedve, imitt-amott egyes specialis szerencsétlenség történik, mint ez történt Torontálmege szélén, Szt.-Mihály helységében. Erre csak annyit akarok megjegyezni, hogy ha egyszer egy vidék valahol lázadásban van, én a lázadás elnyomására megbízott emberek részéről a legnagyobb hibának venném, ha minden helységnek szalmafedelét, minden embernek biztosságát külön-külön intézkedés tárgyává tevén, ezáltal megoszlatnák az erőt, s az egész lázadásnak elnyomását bizonytalanná tennék. Minden lázadásnak meg van ezen szerencsétlensége. Az elvesztett életet isten sem adja vissza, de a kárt kipótolja azoknak vagyona, kik a szerencsétlenséget okozták. Azért, mert itt-ott egyes helyek felgyújtattak, nem lehet kívánni, hogy a tábor strategicus állásából kimozduljon, s ide-oda szétdarabolja a seregeket s háta megett meghagyván a római sánczokba árkkolt ellenséget, míg lentebb egy falut véd, fent az ország belsejét a pártütés terjedésének nyitja ki. Én sajnálom, hogy ily szerencsétlenségek történtek, de azt nem lehet kívánni a miniszteriumtól, hogy a sereget darabolja el s hogy minden falut külön őrizzen meg. (Helyeslés.) Itt sem szólok arról, mennyi erőnk s katonánk van, hanem örömmel csak azt mondom, hogy a haza védelmének készségében reményemen s bizodalمامon túl fel tudott a magyar lelkesülni. Néhány évek előtt borus érzettel azt mondám: »csak egy pontot adjon az isten, melyre támaszkodva mondhassam, hogy e nemzet fel tud lelkesülni s én nem esem kétségbe jövődjé felett«. Most meghagyta isten érnem a perczet s im! nem esem kétségbe a nemzet jövődjé felett. (Zajos tetszés és tapsvihar.)

Tehát mert a veszély nagy, vagyis inkább nagygyá lehető veszély gyülekezik hazánk láthatárán, annak elhárítására önmagunkban kell az erőt keresnünk mindenek felett. Élni csak azon nemzet fog, melyben magában van életerő, s a melynek nem saját életereje, hanem csak másoknak gyámoltítása tartogat, annak nincs jövődjé. (Tetszés.)

Én, Uraim! ezennel egy nagy határozatra hívom fel Önöket. (Általános feszültség harsány halljuk-felkiáltással.) Felhivom Önöket arra, hogy mondják ki Önök, hogy azon súlyos körülményeket, melyeknél fogva az országgyűlés rendkívülieg egybehivatott, méltó tekintetbe vevén a nemzet, el van határozva koronájának, szabadságának, önállóságának védelmére a legnagyobb áldozatokat meghozni, és hogy e tekintetben oly alkut, a mely a nemzetnek önállását, szabadságát legkevésbé is sérthetné, senkitől semmi áron el nem fogad, (Érélyes felkiáltások: Úgy van!), hanem minden méltányos kívánatokat akárki irányában is teljesíteni kész. Hogy pedig ezen komoly határozatát megvalósítsa, miszerint becsületes békét eszközölhessen ha lehet, vagy győzedelmes harcot vívhasson ha kell, felhatalmazza a kormányt arra, hogy az ország disponibilis

haderejét 200 000 főre emelhesse, s e végett első perczben 40 000 embert mindjárt kiállíthasson, a többit pedig úgy és a szerint, mint a haza oltalmának, a nemzet becsületének szüksége kívánni fogja. (Hosszas köztetszés.) 200 000 embernek kiállítása, fegyverrel ellátása s évi tartása 42 000 000 forintba, 40 000 emberé pedig 8–10 millió forintba kerül. Én, Uraim! elő fogom majd e háznak a következő napokban terjeszteni, midőn ezen indítványom elfogadtatván, részletesen lesz tárgyalandó, finanziaális tervemet, most előre kijelentvén: miként eszem ágában sincs a nemzettől kívánni, hogy 42 000 000-nyi adót fizessen, hanem úgy gondolom, hogy annyi adót viseljen, a mennyit elbir a nemzet; s ha ez a szükséges költségeket nem fedezhetné, hitellel kell a hiányt pótolnunk. Előlegesen is örömmre válik kijelenteni, miként tervem, melyet előterjesztendek, oly adókulcsot foglal magában, melyet azon erdélyi adókulccsal összehasonlítva, mit Mária Terézia ezelőtt egy századdal megállapított, ennél kevesebbnek bizonyul. S ha elfogadtatik, s teszem a ház külön intézkedést, hogy a végrehajtás körében sikeretlenül ne enyésszék el a nemzet képviselőinek áldozatkészsége, a nemzet meg fogja azt birni nagy terheltetés nélkül, s meg fogja menteni az országot. De a mennyiben a hadierő kiállítására, mely a körülmények szerint szükséges leend, a kivetendett adók elegendők nem lennének: felhatalmazást kérek arra, hogy hitel nyitassék a kormány számára azon határig, melyet a képviselők kiszabandnak; s azon határig vagy kölcsön vagy papiros pénz kibocsátása, vagy más finanziaális munkálat által segítsen az ország szükségein. Ezek az én indítványaim. (Helyeslés.) Uraim! én abban a véleményben vagyok, hogy azon határozattól, melyet a ház mostani indítványomra hozand, e nemzetnek jövődjé függ, nemcsak, hanem nagyrésztben függ attól a módtól is, a melylyel a ház e határozatot hozandja. (Úgy van, igaz!) És ez az egyik ok, miért nem akartam én e kérdést a válaszfelirat vitatkozásába beolvasztva látni. – Azt hiszem, hogy midőn egy nemzet minden oldalról fenyegettetik, de sejtí, érzi a bizalmat, hogy meg tudja, meg fogja magát védhetni: akkor a haza megmentésének kérdését semmi kérdéstől nem szabad függővé tenni. (Zajos tetszés s éljenzés.) Ma mi vagyunk e nemzet miniszterei, holnap mások lehetnek, – ez mindegy; a miniszterium változhatik, de neked maradnod kell, oh hazám! s a nemzetnek erőt kell teremtenie. Azért, minden téves magyarázatok kikerülése végett, egyenesen és ünnepélyesen kinyilatkoztatom, hogy midőn azt kérem: adja meg a képviselőház a 200 ezer főnyi katonát s az erre szükséges pénzerőnek előteremtését . . .*)

Uraim! a mit mondani akartam az: hogy ne vegyék e kérést a miniszterium részéről olyannak, mintha maga iránt bizalmat akarna szavaztatni. A hazának megmentését akarja elhatároztatni. Kérni akartam Önöket, Uraim, hogy ha van valahol a hazában egy sajgó kebel, mely orvoslásra vár, ha van egy kívánság, mely kielégítésért sóvárog, szenvedjen még tovább e sajgó kebel, s várjon még

tovább is a kívánság, ne függeszszük fel ezektől azt, hogy a haza megmentéséről gondoskodjunk. (Zajosan kitörő helyeslés.) Ezt akartam kérni, Uraim; de Önök felállottak, mint egy férfiú, s én leborulok a nemzet nagysága előtt. Csak azt mondom: annyi energiát a kivitelben, mint a mennyi hazafiságot tapasztaltam a megajánlásban; – és Magyarországot a poklok kapui sem fogják megdönteni.) (Óriási lelkesedés, helyeslés s hosszú éljenzés.)

Kossuth Ferenc jegyzetei:

Julius 11-én. – Kossuth egyikét legfényesebb szónoki diadalainak e napon aratta. Gyengélkedő lévén, a ház lépcsőzetén ketten vezették föl. A mint a terembe lépett, a képviselők, s a zsufolva telt karzatok közönsége felállott és szünni nem akaró éljenekben tört ki. Rövid szünet után az elnök megnyitotta az ülést, s Kossuth halkán, mélységes csendben kezdte meg beszédét.

* Kossuth itt megszakítá beszédét s ekkor Nyáry Pál a szónoklat varázsereje, s a helyzet rendkívülisége által fellelkesítve felugrott helyéről s jobbját esküre emelve hangosan kiáltá: „Megadjuk!” – A visszafojtott keserv, aggodalom, lelkesedés, mely Kossuth beszédének eddigi folyamán számos helyeslésben nyilvánult, vihként tört ki e jelenetnél. A hazaszeretet áthatotta az elméket és szíveket. A jelen volt összes képviselők felálltak helyeikről és a lelkesedés lángoló hevével kiáltották: „Megadjuk!” – Kossuth a meghatottságtól remegő hangon folytatá beszédét.

Kossuth Lajos iratainak XI., egyben beszédeinek első (1832–1849 között megtartott) kötetéből. Budapest, 1905